

Bible

- τὰ βιβλία ta biblia - knihy, svitky, které psali neznámí autoři v různém období (Mojžíš - cca 1400 - dál)
- Podle křesťanů má dvě části Starý zákon (hebrejsky a aramejsky) a Nový zákon (řecky)
- **dlouhý proces kanonizace** - shoda mezi vědci v datech neexistuje:
 - 1) Tóra - cca 400 př. n. l.
 - 2) Proroci - cca 200 př. n. l.
 - 3) Spisy - cca 100 n. l.
- křesťanské církve užívají jiný počet knih než Židé (tzv. deuterokanonické)! Křesťané přejali počet knih ze Septuaginty, užívali totiž tento řecký překlad, než byla přeložená Bible do latiny. Protestanté se za reformace vrátili k hebrejskému kánonu, aby se vymezili vůči katolíkům. Samaritáni uznávají jen Tóru.
- **Typy kánonu**
 - 1) **Hebrejská bible - 24 knih**
 - 2) Samaritánský kánon - 5 knih
 - 3) Křesťanský - Katolický (Alexandrijský kánon) - (39 + 7 apokryfů + 27 NZ) knih 73 , Protestantský - (39 + 27) 66, Pravoslavný - (39+14 apokryfů SZ+27 NZ) 80 knih
- **Starověké překlady Bible:**
 - 1) Aramejské targúmy - Některé z prvních překladů Tóry začaly během babylonského vyhnanství, kdy se aramejščina stala lingua franca Židů.
 - 2) Řecké překlady - tzv. Septuaginta (lat. sedmdesát podle legendárního počtu 72 překladatelů), používaná řecky mluvícími Židy a později křesťany
 - 3) Syrské - Syrský spisovatel Tatianos (asi 120–173 n. l.) pospojoval evangelia a přeložil je z řečtiny do syrštiny. Nejstarším překladem Starého zákona do syrštiny je verze nacházející se v Pešitě (jednoduchý) ze 2-3. st. n. l.
 - 4) Gótské - Bible byla přeložena do góštiny ve 4. století skupinou učenců, možná pod dohledem Wulfily.
 - 5) Latinské - Vetus latina mezi 2. a 3. stoletím, Vulgata - z příkazu papeže Damasa (cca 304-384) pořídil sv. Jeroným (+420).

Nejstarší dochovaná křesťanská Bible je řecký Sinajský kodex, vznik z druhé poloviny 4. st. n. l.

Nejstarší dochovaná hebrejská Bible je Leningradský kodex , vznik r. 1008 n. l.

„Hebrejská Bible“ – palestinský kánon má 24 knih (90 – 100 n. l. v Javné)

- Tanach (heb. **T-N-K**)-akronym • Tóra

1. Tóra (; Zákon,
Učení) (Pentateuch)

2. Nvi'im (;
Proroci)

3. Ktúvím (;
Spisy)

1. *Be-rešit* –
Genesis

2. *Šemot* – Exodus

3. *Va-jikra* –
Leviticus

4. *Ba-midbar* –
Numeri

5. *Devarim* –
Deuteronomium

Knihy hebrejské Bible

Proroci:

1. Jozue
2. Soudců
3. 1. a 2. Samuelova
4. 1. a 2. královská
5. Izajáš
6. Jeremjáš
7. Ezechiel

12 malých proroků

1. Ozeáš
2. Jóel
3. Ámos
4. Abdijáš
5. Jonáš
6. Micheáš
7. Nahum
8. Abakuk
9. Sofonjáš
10. Ageus
11. Zacharjáš
12. Malachiáš

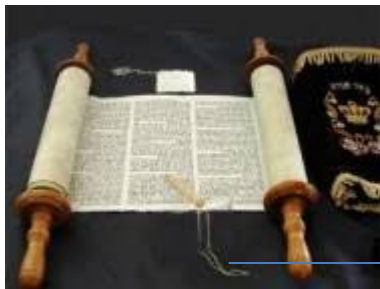
Spisy (Ketuvim)

1. Žalmy
2. Jób
3. Přísloví
4. Píseň písní
5. Rút
6. Pláč
7. Kazatel
8. Ester
9. Daniel
10. Ezdráš - Nehemjáš
11. 1. a 2. paralipomenon

- **Monarchické 8. – 6. Století př. n. l. c. 745–586 př. n. l.:**
- Nejstarší části Ozeáše, 8. století.
- Nejstarší části Izajáše 1–39, konec 8. století.
- Nejstarší části Amose, pozdní 8. / počátkem 7. století.
- Nejstarší části Micheáše, pozdní 8. století.
- Nahum, 7. století, založené na jeho předpokladu pádu egyptských Théb a vyzývající ke zničení Ninive.
- Sofonjáš, vláda Jósijášova, pozdní 7. století.
- 5. Mojžíšova 5–26 (zákoník tvořící jádro knihy), vláda Jósijáše, konec 7. století.
- První vydání deuteronomistické historie (knihy Joshua / Soudců / Samuelova / Královská), panování Jósijáše.
- Habakuk, pozdní 7. století.
- **Exilová, 6. století př. n. l, 586–539 př. n. l.**
- Deuteronomium se rozšířilo přidáním kapitol 1–4 a 29–30, aby sloužilo jako úvod do revidované Deuteronomistické historie Druhé vydání Deuteronomistické historie (Jozue / Soudců / Samuelova / Královská + Deuteronomium).
- Jádro Abdijáše kolem pádu Jeruzaléma, 586 př. n. l.
- První (kratší) vydání Jeremiáše.
- Ezechiel, před obnovením Izraele do Jeruzaléma.
- „Druhý Izajáš“ (Izajáš 40–55), přibližně v polovině století.
- Expanze a přetváření Ozeáše, Amose, Micheáše a Sofonjáše.
- **Postexilický, perský, 6. – 4. Století př. n. l, 538–330 př. n. l.**
- Deuteronomium revidováno s rozšířením kapitol 19–25 a doplněním kapitol 27 a 31–34, které mají sloužit jako závěr k Tóře.
- Tóra (knihy Genesis / Exodus / Leviticus / Numeri + revidovaná Deuteronomium), 450–350 př. n. l.
- „Třetí Izajáš“ (Izajáš 56–66)
- Druhé (delší) vydání Jeremiáše.
- Ageus (datováno do druhého roku perského krále Dáreia 520 př. n. l.).
- Zachariáš (kapitoly 1–8 současné s Ageem, kapitoly 9–14 z 5. století).
- Malachiáš (5. století př. n. l., Současný nebo bezprostředně před misemi Nehemjáše a Ezdráše).
- Kroniky (mezi 400–250 př. n. l., Pravděpodobně v období 350–300 př. n. l.).
- Počátky Ezdráš – Nehemjáš (konečnou podobu mohly dosáhnout až v období Ptolemaiovců, asi 300–200 př. n. l.).
- **Postexilický, Helénistické, 4. – 2. St. př. n. l., 330–164 př. n. l**
- Kniha Ester, 4. století př. n. l.
- Jób.
- Kazatel.
- Píseň písní.
- Kniha Jonáše (perská nebo helénistická, nejpozději do 2. století př. n. l.).
- Kniha Žalmů (závěrečná antologie - jednotlivé žalmy pokrývají mnoho století).
- **Makabejská / Hasmonejská / Římská, 2. století př. n. l. - 1. století n. l.**
- 164–4 př. n. l.
- Daniel, c. 164 př. n. l.

Čtení z Tóry

- Za rok se o šabatu přečte celá Tóra. Každý šabat se čte proto vybraný oddíl, zvaný **paraša** tak, aby se Tóra přečetla celá. Dále se Tóra čte při ranní bohoslužbě (šacharit) v pondělí a ve čtvrtek, Roš chodeš, poutní a vysoké svátky, Chanuku, Purim a veřejné postní dny.
- Podle tradice začal kněz **Ezdráš** Tóru opisovat a po návratu z babylónského zajetí ji poprvé veřejně předčítal lidu.
- **Minjan** – min. 10 svéprávných mužů, kteří prošli obřadem bar micva, čtení z Tóry je možné pouze v minjanu
- **Chazan** (vedoucí bohoslužby) – nebo též kantor je nazýván vedoucí modlitby v synagoze nebo židovské komunitě. Musí mít vysoký morální kredit a umět zpívat, protože modlitby jsou zpívané. Placená funkce.
- **Aron/svitek Tóry (sefer)**
- **Bima** - stupínek, který je ústředním místem v synagoze, kde je čteno z Tóry
- **Alija** - výstup na bimu k Tóře
- **haftara** (závěr) - je to úryvek z knih Nevi'im, Čtení haftary následuje po čtení Tóry v každou sobotu a o židovských svátcích a postních dnech.
- **maftir** - tato osoba čte haftaru
- **Rabín** - je vůdce židovské obce. Židovský učenec nebo učitel halachy (židovské právo).

Brněnská synagóga

Jad

keter Tora

me'il

Bima

ženská galerie

Aron ha-kodeš

Menora

Parochet

pult (amud) pro kantora

Tóra

- Židovský Talmud a křesťanský Nový Zákon přidělovaly těmto pěti knihám Mojžíšovým velkou vážnost, vypráví události od stvoření až po rozdělení země v Kanaánu (Dt 33) jako přímé zjevení Boha k Mojžíšovi. Pátá kniha končí Mojžíšovou smrtí (Dt 34), kterou už Talmud proto připisuje jeho nástupci Jozuovi.
- První exegeta, který zpochybnil autorství Mojžíše, byl židovský učenec Abraham ben Meir ibn Ezra (Abena Ezra, c.1092–1167). Ukázal na několik pochybných míst: popis smrti Mojžíše, odkaz na Mojžíše ve 3 osobě (Dt 31.22, 27.8, 31.9) V 16. a 17. století měli výhrady k Mojžíšovi Andreas Karlstad (1486 –1541) , zejména anglický filozof Thomas Hobbes (1588-1679), francouzský teolog, biblický kritik a antropolog Isaac La Peyrère (1596–1676), holandský filozof židovského původu Baruch Spinoza (1632-1677) a francouzský katolický kněz, hebraista a orientalista Richard Simon (1638–1712). Spory na toto téma trvaly až do konce 18. století a nakonec odmítly Mojžíšovo autorství Pentateuchu.
- Byla zformulována řada hypotéz, které vysvětlují proces vytváření textu, který lze rozdělit do tří typů:

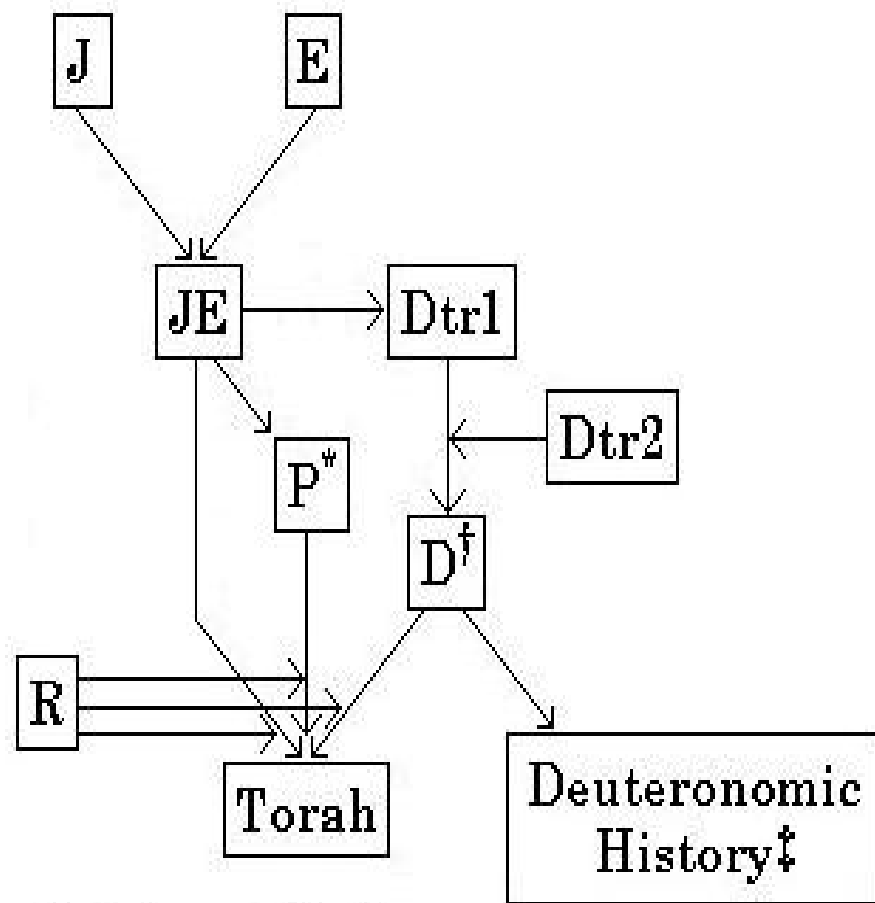
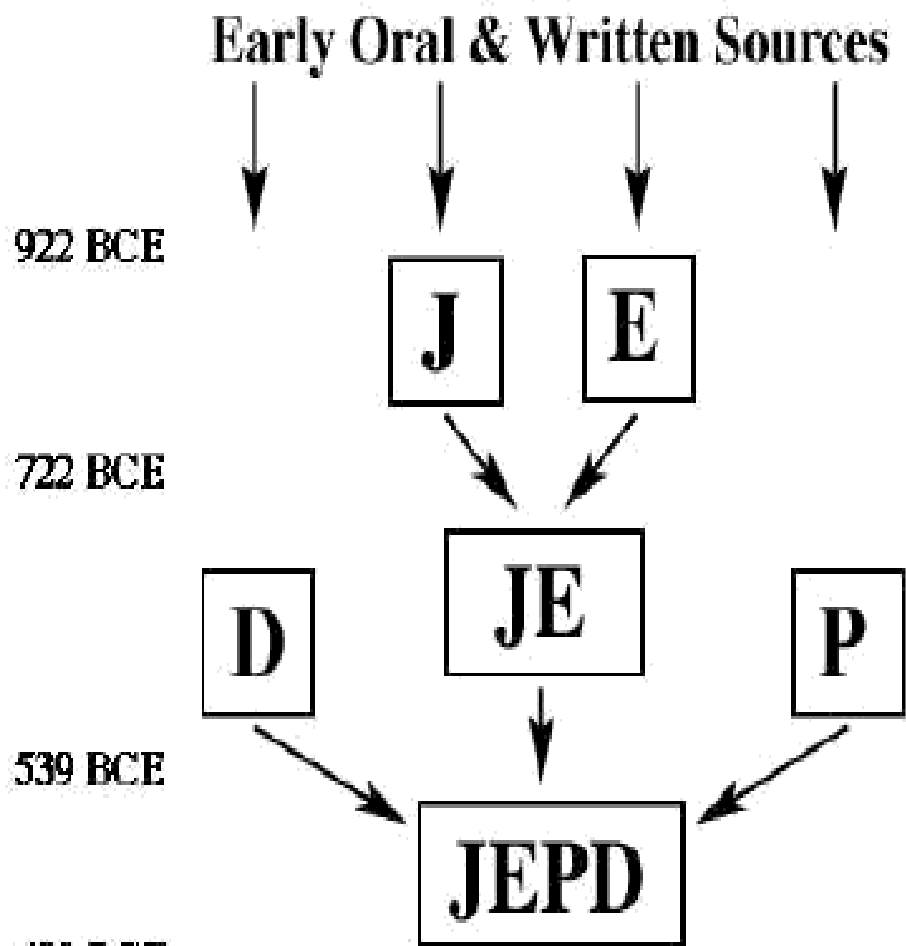
Hypotézy vzniku

- 1. hypotéza dokumentů** (pramenů): Pentateuch byl vytvořen sestavením několika úplných, nezávislých a paralelních dokumentů (a tudíž mluvících o stejných událostech) vytvořených v různých epochách. Redaktoři byli zodpovědní za kombinování dokumentů, kteří se snažili zachovat charakter originálu, který se přenesl do nerovností konečného díla. Zástupci této hypotézy jsou označováni jako dokumentaristé.
- 2. fragmentární hypotéza:** Pentateuch byl vytvořen jako výsledek kombinace různých zdrojů, kterými jsou krátké, neúplné příběhy, které se nevztahují k sobě navzájem. V přechodném období tyto fragmenty byly sloučeny do větších celků. Redaktoři byli zodpovědní za vytváření vazeb mezi vyprávěními.
- 3. hypotéza doplňků:** byl zde základní dokument (Grundschrift), který byl následně doplněn následnými zprávami. Jako součást této hypotézy jsou redaktoři také autoři, kteří píší své vlastní příběhy a interpretace.
 - Dnes se vědci přiklání k tomu, že Tóra vznikla jednotně, tzn. nebyla pospojována z různých dokumentů:
 - **Finkelstein - Tóra byla napsána už v 7. stol. př.n.l.**
 - **Většina vědců se přiklání k 6. až 5. stol. př.n.l. za babylonského zajetí.**
 - **K závěrečné redakci textů Tóry došlo ve 4. století př. n. l.**

Julius Wellhausen (1844 –1918)

- čtyři dokumenty - **Jahwista (J)**, **Elohista (E)**, **Deuteronomista (D)** a **kněžský (P)**, - které se postupně sloučily do jednoho vyprávění v jeho současné formě v perském období.
- **Genesis 1, 1** „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“
- **Genesis 2, 7** „I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.“
- **Genesis 12, 1** „I řekl Hospodin Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.“

Hypotézy vzniku Tóry

* Includes most of Leviticus

† Includes most of Deuteronomy

‡ Joshua, Judges, 1 & 2 Samuel, 1 & 2 Kings

Odnůž judaismu

- Samaritáni
- Karaité - Anan ben David 715 – 795/811?
- Falašové (etiopští Židé neboli Baita Israel)
- Rabínský judaismus:
 - Ortodoxní judaismus (Charedim):
 - Chasidim - chasidé, chasidští židé (rabín Jisra'el ben Eli'ezer, zvaný také Ba'al Šem Tov 1700–1760)
 - Mitnagdim - odpůrci (konkrétně chasidismu), 18. století, Gaon z Vilna
 - Moderní ortodoxie - hebrejsky: Datim
 - Reformní (Liberální či progresivní judaismus) - Abraham Geiger (1810 –1874), 1863 až 1870 působil jako obecní rabín.
- Konzervativní - rabín Zachariáš Frankl (1801 –1875).

Samaritáni a ortodoxní židé

HavdaloVý set:

Pohár

Svícen se svící

kořenka

Šabat

chala

párové svícny

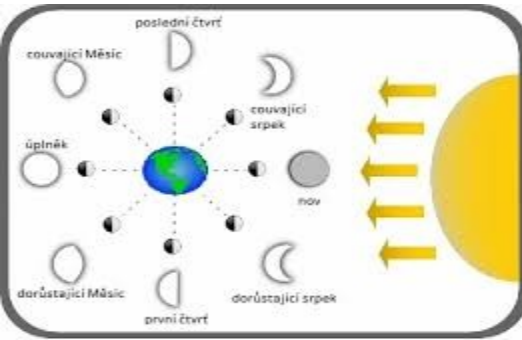
Kidušový pohár

- v latinizované podobě též sabat, přes jidiš též šábes; původně hebrejsky od kořene - - s významem ustat, odpočinout; česky sobota
- Je to svátek, který připomíná cyklus stvoření světa a exodus Izraelitů z Egypta (Ex 20,9-11, Dt 5, 12-15). Trvá od pátečního západu slunce, končí téměř hodinu po západu slunce v sobotu večer rituálem havdalous, v sobotu dopoledne je bohoslužba, odpoledne volno př. k malým procházkám
- Exodus 16,28-30: „Hospodin řekl Mojžíšovi: „Jak dlouho se budete zpěčovat a nebudete dbát mých příkazů a řádů? Hleďte, vždyť Hospodin vám dal den odpočinku. **Proto vám dává šestého dne chléb na dva dny.** Zůstaňte každý, kde jste, ať nikdo sedmého dne nevychází ze svého místa.“ Lid tedy sedmého dne odpočíval.“
- Exodus 20:8-11: „**Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočnutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi a všechno, co je v nich , a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.**“
- Nesmí se vykonávat práce (Ex 20,9-10; 23.12; 34,21; Dt 5,13-14) - 39 zakázaných aktivit je z traktátu Mišna Šabat 7:2
- Pole, vinice a olivové zahrady měly být zahrnuty do sedmiletého svátečního cyklu - jednou za sedm let by měl ležet ladem (Ex 23, 10-11).
- <https://www.youtube.com/watch?v=vjmjZWHXKFY>

Kalendář

Pesach

Nekvašené chleby

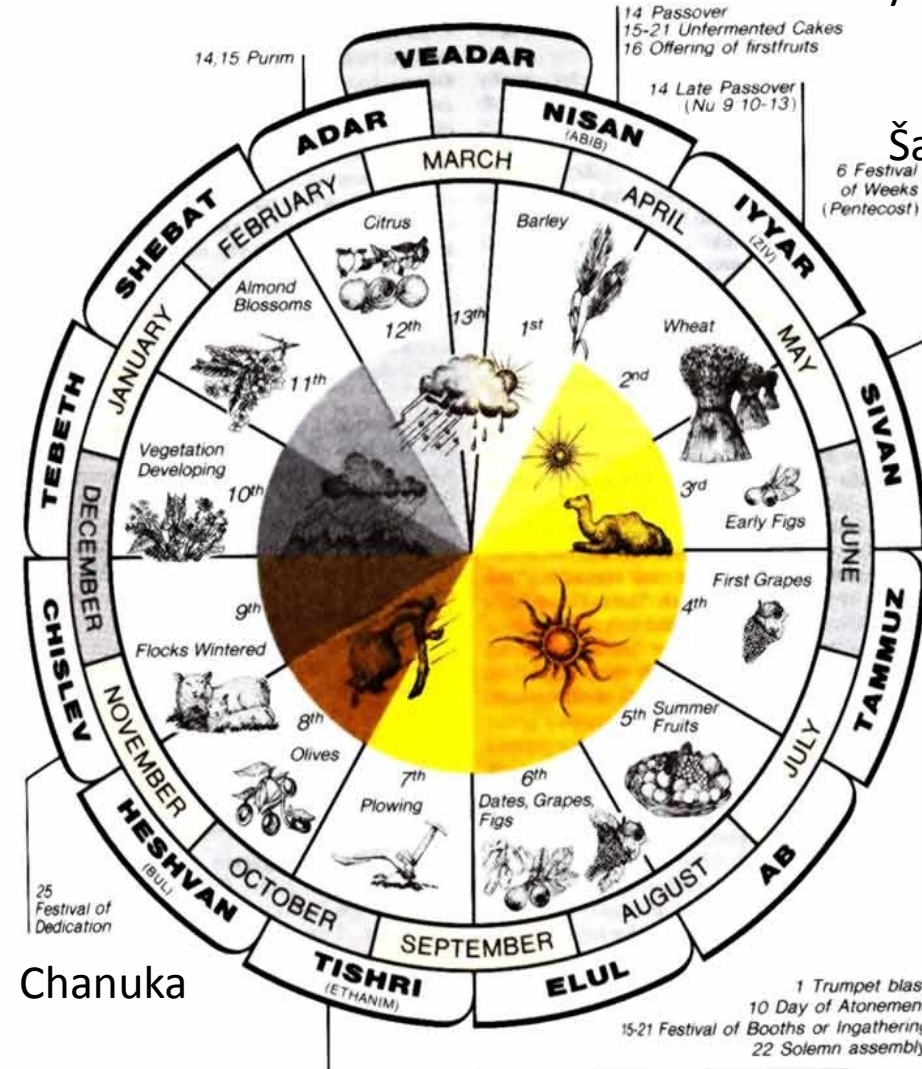
Šavuot

- lunisolární kalendář
- dvanáct měsíců, každý s 29 nebo 30 dny, dny kromě šabatu nemají jména, číslují se
- Židovský rok má podle slunečního kalendáře 354 dní, 8 hodin, 48 minut a 45 sekund.
- Přestupný rok se přidává sedmkrát v průběhu devatenácti let, nebo každé dva nebo tři roky, a přidává se třináctý měsíc Veadar.
- Roky se počítají od tradičního data stvoření světa (AM - anno mundi). 7. říjen 3761 př. o. l.

Den troubení

Jom kipur (den smíření)

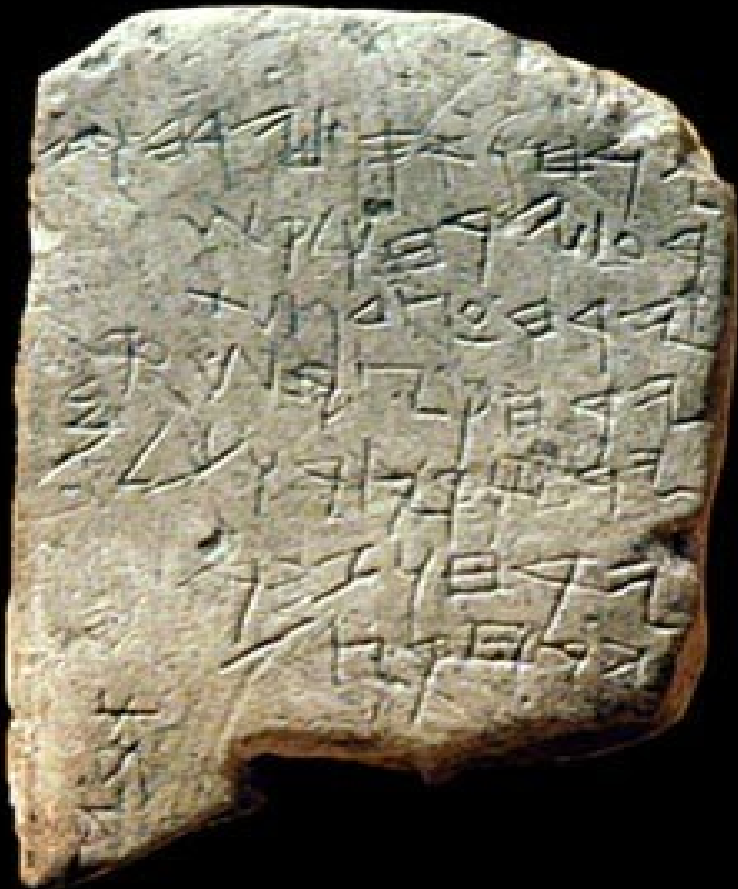
Svátek stánků či sklizně

Chanuka

Gezerský kalendář

- Dva měsíce sbírání (září, říjen)
- Dva měsíce výsadby (listopad, prosinec)
- Dva měsíce rozsévání (leden, únor)
- Jeden měsíc řezání lnu (březen)
- Jeden měsíc sklizně ječmene (duben)
- Jeden měsíc sklizně a měření zrna (květen)
- Dva měsíce prořezávání (červen, červenec)
- Jeden měsíc letního ovoce (srpen)

Pesach

Pesach - svátek překročení, svátek macesů - nekvašených chlebů, Chag haariv - svátek jara, Zeman cherutejnu - čas našeho vysvobození - Svátek připomíná osvobození izraelských prvorozců od osudu Egyptanů (Ex 12: 13-13) a zázračné osvobození Izraelitů z Egyptského otroctví (viz kap. 14-17). začátek počítání měsíců, začíná liturgický rok, **sklizeň ječmene**

Lv 23,1-8

„Hospodin promluvil k Mojžíšovi:

Mluv k Izraelcům a řekni jim: Slavnosti Hospodinovy, které budete svolávat, jsou bohoslužebná shromáždění. Jsou to mé slavnosti.

Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne bude den odpočinku, slavnost odpočinutí, bohoslužebné shromáždění; nebudete vykonávat žádnou práci. Je to Hospodinův den odpočinku ve všech vašich sídlištích.

Toto jsou slavnosti Hospodinovy, bohoslužebná shromáždění, jež budete svolávat v jejich určený čas:

Čtrnáctého dne prvního měsíce navečer bude Hospodinův hod beránka.

Patnáctého dne téhož měsíce začne Hospodinova slavnost nekvašených chlebů; po sedm dní budete jíst nekvašené chleby.

Prvého dne budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci.

Po sedm dní budete přinášet ohnivou oběť Hospodinu. Sedmého dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci.“

jíst beránka, macesy a vyprávět si o odchodu z Egypta, četba Písně písní, hledání chamecu

Ex 12:18-19 „**Od večera čtrnáctého dne prvního měsíce budete jíst nekvašené chleby až do večera jedenadvacátého dne téhož měsíce. Po sedm dní se nenajde ve vašich domech kvas.** Každý, kdo by jedl něco kvašeného, bude vyobcován z pospolitosti Izraele, i host a domorodec.“

https://www.youtube.com/watch?v=LzsuL9U1a_k

Pesach

Židovský „**Svátek nekvašených chlebů**“. Je svátkem slavnostního probouzení půdy a osvobození židovského národa ze zajetí.

Seder

Slavnostní večeře pro první noc svátku, která by měla obsahovat:

Maces

placka z mouky a vody. Doba od zadělání těsta k jeho upečení **nesmí přesáhnout 18 minut, je tak zabráněno kvašení.**

Chamec

cokoliv z obilnin co přišlo do styku s vodou **alespoň na 18 minut a začalo tak kvasit.**

Čtyři poháry vína

symbolizují 4 výrazy pro osvobození:

- „Vyvedu vás ven ...“
- „Osvobodím vás ...“
- „Zachráním vás ...“
- „Přijmu vás za lid svůj ...“

Bejca
vejce uvařené natvrdo, symbol nového života a též Izraele

Karpas
zelenina

Maror
hořká zelenina připomínající hořkost otroctví

Zro'a
opečená kost jako připomínka obětního beránka

Charoset
směs strouhaných jablek, oříšku aj. připomínající materiál cihel, které museli zotročení Izraelité dělat pro faraona

Šavuot (Letnice)

Četba Rút

- chag hašavuot – svátek týdnů, chag hakacir – svátek žní, dozrávání pšenice, chag habikurim, aceret – duchovní přijetím Tory
- Šavuot označuje jednak **sklizeň pšenice** v Izraeli (Exodus 34:22) a připomíná výročí dne, kdy Bůh dal Tóru izraelskému národu.
- Tóra počítá sedm týdnů **Počítání Omeru**, který počíná druhým dnem Pesachu, prvotina ječmene, 49 dnů
- Počítání každý omeru představuje duchovní přípravu a očekávání pro dar Tóry, kterou dal Bůh na začátku měsíce Sivan.
- Lv 23:15–16: „Potom si odpočítáte ode dne po dni odpočinku, ode dne, kdy jste přinesli **snopek k oběti** podávání, plných sedm týdnů. Ke dni po sedmém dni odpočinku napočítáte padesát dní a pak přinesete Hospodinu novou přídavnou oběť.“
- Byl to také první den, kdy jednotlivci mohli přinést Bikkurim (první ovoce) do Chrámu v (Mišna Bikkurim 1:3). Sedm druhů, pro které je krajina Izraele chválena:
- Dt 8:8 „do země, kde roste pšenice i ječmen, vinná réva, fíkoví a granátová jablka, do země olivového oleje a medu,“
- 50. den po začátku počítání, což odpovídá svátku Šavuot, byly v chrámu nabízeny dva chleby z pšenice, které znamenaly začátek sklizně pšenice.
- <https://www.youtube.com/watch?v=XEckwkaljpmk>

Symbol sklizně

Dar Tóry

Sukot

- Svátek stánků, Svátek stanů nebo Svátek sklizně, ukončeného zemědělského roku, připomíná odchod z Egypta, **sklizeň ovoce na podzim**

- Leviticus 23:39-44

- „Nuže, **patnáctého dne sedmého měsíce, když sklídíte zemskou úrodu, budete po sedm dnů slavit slavnost Hospodinovu**. Prvního dne bude slavnost odpočínutí i osmého dne bude slavnost odpočínutí.

- **Prvého dne si vezmete plody ušlechtilých stromů, palmové ratolesti, větve myrtových keřů a potočních topolů a sedm dní se budete radovat před Hospodinem, svým Bohem.**

- Tuto slavnost budete Hospodinu slavit po sedm dní v roce. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. Budete ji slavit v sedmém měsíci.

- **Sedm dní budete bydlet ve stáncích; všichni domorodci v Izraeli budou bydlet ve stáncích,**

- **aby všechna vaše pokolení věděla, že jsem přechovával Izraelce ve stáncích, když jsem je vyvedl z egyptské země. Já jsem Hospodin, váš Bůh.**“

- **Četba Kazatele**

- čtyři druhy (arba'a minim): lulav (palmová ratolest), arava (větve potoční vrby), hadasa (snítka myrty), etrog (Citrus medica)

- <https://www.youtube.com/watch?v=5wcG5v2BFQU>

Roš hašana

- Název se v Tóře se neobjevuje
- Zichron tru'a (– (upamatování troubením): Jom tru'a (– (Den troubení), protože v tento den zazní zvuk šofarového rohu. Zvuk trubky má volat věřící k duchovnímu probuzení a pokání.
- počátek zemědělského roku, připomíná stvoření světa a připomíná Boží soud
- Leviticus 23:23-25, „Hospodin dále mluvil k Mojžíšovi: „Mluv k Izraelcům: **Prvního dne sedmého měsíce budete mít slavnost odpočínutí s pamětným vytrubováním a bohoslužebným shromážděním.** Nebudete vykonávat žádnou všední práci, ale přinesete Hospodinu ohnivou obět.“
- <https://www.youtube.com/watch?v=1AuMXq5sHDw>

Jom Kipur

- Pripadá na desátý den v měsíci Tišri Jom Kipurem končí období "10 dnů pokání" (Jamim Noraim), začínající na Roš hašana

- Je to jediný půst odvozený přímo z Tóry Má se konat desátý den sedmého měsíce a je spjat s půstem, tešuva - pokání, modlitba Viduj - vyznání hříchů

- Leviticus 23:26-32 „Hospodin dále mluvil k Mojžíšovi: „Desátého dne téhož sedmého měsíce bude den smíření. Budete mít bohoslužebné shromáždění; **budete se pokořovat** a přinesete ohnivou oběť Hospodinu. Toho dne nebudete konat žádnou práci. **Je to den smíření**, kdy se za vás budou konat smířčí obřady před Hospodinem, vaším Bohem. Kdo se toho dne nebude pokořovat, bude vyobcován ze svého lidu. Kdyby někdo konal toho dne nějakou práci, vyhubím ho ze společenství jeho lidu. Nebudete vykonávat žádnou práci! To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích. Bude to pro vás den odpočinku, slavnost odpočinutí; **budete se pokořovat od večera devátého dne toho měsíce, od jednoho večera do druhého budete zachovávat svůj den odpočinku.**“

- <https://www.youtube.com/watch?v=4oqBzg8wCUg>

Brit mila

Sandek-kmotr

kise šel Elijahu (křeslo Elijáše)

mohel

Víno pro požehnání

Genesis 17:9.-13 Bůh dále Abrahamovi řekl: "Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. **Po všechna pokolení každý, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán,** doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoli cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou

Svatba (chatuna)

Tanec na židlích

chupa

2 svědci

obřadník

ketuba

pohár

Chatan a kala

Podepisování ketuby

Bar micva a bat micva

(*batim*
doslova
„domečky“)

Tfilin Ex 13:9

Talit
Nu 15:38

Starověký x moderní pohřeb (kvura)

Chevra kadiša - pohřeb. bratrstvo

Bible History Online

